

УДК 371.83(477)

Тетяна Логвиненко, кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти
Орест Гук, викладач Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ПЕДАГОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО ІМЕНІ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА: 15 РОКІВ ДІЯЛЬНОСТІ НА НИВІ ОСВІТИ

У статті проаналізовано процес становлення Всеукраїнського Педагогічного Товариства імені Г. Ващенко. Розкрито вклад цього товариства у розвиток концепції сучасного українського національного виховання та в освоєння системи освіти і виховання, що її створив педагог і психолог професор Григорій Ващенко.

Ключові слова: педагогічне товариство, Григорій Ващенко, система освіти, освіта молоді, статут, концепція, національне виховання.

Літ. 16.

Tatiana Logvinenko, Orest Guk

ALLUKRAINIAN PEDAGOGICAL SOCIETY OF THE NAME OF HRYHORIJ VASHCHENKO: 15 YEARS TO ACTIVITY ON THE FIELD OF EDUCATION

Becoming of Allukrainian Pedagogical Society of the name Vashchenko is analysed in the article. The contribution of this society is exposed to development of conception of modern Ukrainian national education and in mastering of the system of education and education, that she was created by a teacher and psychologist professor Hryhorij Vashchenko.

Key words: pedagogical society, Hryhorij Vashchenko, system of education, education of young people, regulations, conception, national education.

Постановка проблеми. У травні 2010 року виповнилось 15 років з часу заснування у Львові Педагогічного товариства ім. Григорія Ващенко, а восени цього року відзначається 15 річниця проведення Установчого Конгресу Всеукраїнського педагогічного товариства ім. Г. Ващенко у Києві. Історично склалося так, що українські педагогічні товариства багато зробили та суттєво впливали на розвиток національної свідомості та зміцнення національно-культурних традицій нашого народу і гуртували освітян навколо своїх педагогічних ідей. Одним із таких уроки незалежності України і стало Всеукраїнське Педагогічне Товариство імені Григорія Ващенко, діяльність якого вивчена ще недостатньо. Тому дослідження його становлення та діяльності являє інтерес у контексті історико-педагогічного знання і є актуальним у сучасних умовах розвитку національних засад української педагогічної теорії та практики.

Аналіз досліджень та публікацій. Історія формування, основні напрями та результати праці Всеукраїнського Педагогічного Товариства імені Григорія Ващенко за декілька останніх років стали об'єктом історико-педагогічних досліджень. Зокрема, різні аспекти діяльності цієї громадсько-педагогічної організації висвітлені у працях науковців А. Погрібного [10, 11, 12], О. Гентош

[1, 7], О. Вишневського [3, 4, 5] та ін. Над ними працюють і представники української діаспори, серед яких особливо суттєву роль відіграє О. Коваль [8]. Водночас відзначимо, що питання ролі Всеукраїнського Педагогічного Товариства імені Г. Ващенко щодо діяльності в сфері освіти та виховання молоді окремо не вивчалися. Це й зумовило вибір теми статті.

Мета статті полягає у висвітленні історичних аспектів, змісту, форм та методів діяльності Всеукраїнського Педагогічного Товариства імені Григорія Ващенко в контексті розвитку та становлення системи освіти нашої держави.

Виклад основного матеріалу. Основною передумовою створення Педагогічного Товариства імені Г. Ващенко стало прийняття у 1991 році Концепції національної школи, над якою працювала група освітян, під орудою Ірини Калинець, народного депутата України, начальника Львівського обласного управління освіти у 1990 – 92 роках та Омеляна Вишневського, професора Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, який розробив і виклав основні засади відродження національної школи у праці “На шляху до рідної школи” [5]. У червні 1994 року відбулась науково-практична конференція “Національне виховання молоді у навчальних

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ПЕДАГОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО ІМЕНІ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА: 15 РОКІВ ДІЯЛЬНОСТІ НА НИВІ ОСВІТИ

закладах” у залі Львівського державного університету, на якій були присутні науковці, педагоги вищої школи, вчителі. На конференції обговорювались концепції українського національного виховання. І вже тоді визріла ідея створення педагогічного товариства як громадської організації. 22 березня 1995 року відбулось перше засідання ініціативної групи для заснування Педагогічного Товариства та розпочалась робота над Статутом і підготовка Установчих зборів. 22 травня 1995 року можна вважати днем заснування товариства. В цей день відбулись Установчі збори Львівського Педагогічного Товариства імені Григорія Ващенко. Першими членами Товариства стали 50 учасників Установчих зборів, серед них організатори згаданої вище конференції у Львівському держуніверситеті ім. І. Франка. На конференції було обрано керівні органи та склад правління з 15 осіб. Всі учасники зборів отримали вперше виданий у Полтаві “Виховний ідеал” Г. Ващенко. На Установчий Конгрес Всеукраїнського Педагогічного Товариства ім. Г. Ващенко делегували 12 членів Львівського Педтовариства.

У вересні 1995 року відбувся Установчий Конгрес Всеукраїнського Педагогічного Товариства ім. Г. Ващенко у Києві. Цей конгрес зібрав 192 делегати з 19 областей України, серед – них народні депутати України, громадські та політичні діячі, 19 докторів наук, 27 кандидатів наук, педагоги вищої та середньої школи [6, 14]. У роботі Конгресу взяла участь магістр Омелян Коваль (Бельгія), професор Григорій Васкович (Німеччина), письменник Євген Свєрстюк та інші. Прийнято Статут, сформовано керівні органи товариства та затверджено емблему.

**Емблема Всеукраїнського
Педагогічного Товариства
імені Григорія Ващенко**

Головою Товариства був обраний академік Анатолій Погрібний, професор Київського національного університету ім. Т. Шевченка, дійсний член НТШ, письменник, культурний та громадський діяч, який виголосив доповідь про

діяльність Товариства. У ній були акцентовані першочергові завдання організації. Це – обстоювання засад української національної освіти, її підпорядкованість справі побудови Української держави, пропагування та захист системи освіти і виховання, що її створили видатні українські педагоги Г. Сковорода, К. Ушинський, Б. Грінченко, С. Русова, Г. Ващенко, І. Огієнко, А. Волошин, С. Сірополко, В. Сухомлинський та ін. Відзначалось, що для досягнення цих цілей Товариство розробляє власний проект реформування та демократизації освіти в Україні, організовує лекції, науково-практичні конференції, семінари, співпрацює з педагогічними установами, творчими спілками, державними й громадськими освітньо-культурними закладами. У рамках відкриття Конгресу відбулася презентація двох видань Товариства – фундаментальної праці Григорія Ващенко “Загальні методи навчання” [1], що не мала аналогів в українській педагогіці (вийшла ця книга як другий том творів Г. Ващенко, першим була його книга “Виховний ідеал” – 1995), і книги новаторських педагогічних концепцій “Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні” [6].

З метою популяризації концепції національного виховання та освіти у 1996 р. було організовано два “круглі столи” на теми “Християнство у системі українського виховання” та “Концепція сучасного українського виховання”. Теоретичні матеріали цих “круглих столів” подали на своїх сторінках обласна педагогічна газета “Основа” та всеукраїнська “Освіта”. На засіданнях “круглих столів” їх учасники рекомендували керівникам освіти спільно з членами Товариства ім. Г. Ващенко, розпочати роботу над програмою впровадження Концепції та опрацюванням нової редакції програми з християнської етики на основі діючих на той час експериментальних програм. У зв’язку з цим у 1996 році, Товариство підготувало до друку методичний посібник О. Вишневського “Сучасне українське виховання” та видало його тиражем у 2 тис. примірників.

Важливо зауважити, що у жовтні 1997 року спільним рішенням Колегії Міністерства освіти України і Президії Академії педагогічних наук (протоколи №20/6-5 і 1-7/10-103) затверджено систему відзначення особливих успіхів педагогічних працівників у розвитку педагогічної освіти та науки України, що забезпечується п’ятигалузевою структурою нагород – іменних медалей визначних педагогів України: медалі Софії Русової, Бориса Грінченка, Григорія Ващенко, Івана Стешенка та Івана Огієнка. У

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ПЕДАГОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО ІМЕНІ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА: 15 РОКІВ ДІЯЛЬНОСТІ НА НИВІ ОСВІТИ

листопаді цього ж року Педагогічне Товариство зібралось на свій Другий Конгрес у місті Києві. На ньому одним із важливих питань було обговорення проблеми виховного впливу українського телебачення. Конгрес звертав увагу Президента України, урядових структур, педагогічної громадськості, всього нашого народу на те, що стан, існуючий на нашому телебаченні, суперечить статті 17 “Конвенції про права дитини” (1989), де йдеться про її право на захист від шкідливої інформації, і закликав зробити все можливе для морального і національного очищення екрану центрального телебачення, як і телебачення на місцях, оскільки цей сильний чинник виховання якщо буде діяти всупереч національним цілям, то він заподіє великої шкоди державності і моральному здоров’ю нашої молоді [16]. На виконання ухвали II Конгресу Всеукраїнського Педагогічного Товариства ім. Г. Ващенко було створено, як благодійну організацію, Міжнародну педагогічну Фундацію ім. Г. Ващенко, яка ставила перед собою такі основні завдання:

- пропагування ідей українського національного відродження у педагогічних та студентських колективах, широких колах громадськості;
- пропагування і популяризація освітньо-виховної системи Г. Ващенко та впровадження його педагогічних ідей у різні ланки освіти в сучасній Україні;
- увіковічення пам’яті Г. Ващенко в Україні;
- надання допомоги Всеукраїнському Педагогічному Товариству ім. Г. Ващенко у виданні його творів та інших діячів української національної педагогіки;
- підтримка вчителів, студентів, науковців, які практично реалізують та розвивають педагогічні ідеї Г. Ващенко, інших видатних українських педагогів-обстоювачів національних засад в освіті й вихованні.

У травні 1998 року з ініціативи Педагогічного Товариства до 120-ліття від дня народження видатного українського педагога відбулась наукова конференція, де всі її учасники (понад 250 осіб) одержали можливість ознайомитися з багатьма педагогічними ідеями Г. Ващенко, оскільки в саме той час вийшла у світ збірка його праць “Вибрані педагогічні твори”. Вступне слово на конференції виголосив А. Погрібний. У його виступі та промовах учасників наголошувалось на необхідності активного вивчення та творчого використання багатой педагогічної спадщини вченого-педагога у практичній навчально-виховній діяльності.

З 1999 року Товариство почало активно

видавати серію брошур для самоосвіти вчителів під загальною назвою “Сучасне українське виховання”, які також надсилались зацікавленим педагогам. Автором цієї серії є професор О. Вишневський.

Квітень 2000 року ознаменувався конференцією під назвою “Життя віддане служінню народів”, яка була присвячена 122-й річниці від дня народження Г. Ващенко і проходила в педагогічному училищі ім. І. Филипчака (м. Самбір).

На початку червня 2000 року у Києві відбувся 3-й Конгрес Всеукраїнського Педагогічного Товариства імені Григорія Ващенко, в роботі якого взяла участь і делегація Львівської обласної організації. Голова Всеукраїнського Педагогічного товариства академік А. Погрібний у своїй доповіді відзначив роботу Львівської організації як кращу в Україні. Член її правління, професор Дрогобицького педагогічного університету ім. Івана Франка О. Вишневський був нагороджений медаллю Григорія Ващенко і дипломом, а голова секретаріату організації Оксана Гентош була визнана кращим освітянином 1999 року, нагороджена грамотою і відзнакою [1]. Провідною в роботі Конгресу була ідея, висловлена А. Погрібним про те, що доки не буде цілеспрямовано здійснюватись курс на утвердження українських національних пріоритетів, доки національна ідея не сповниться тривким національним змістом, доти не збудеться українська національна держава. Мова велася і про деякі позитивні зміни в освітній системі, про те, що створюються нові освітні програми, видаються нові підручники, де викладено нові підходи в педагогіці, про вивільнення дедалі більшої частини вчительських кадрів від ідеологічної заангажованості імперських часів. Йшлося і про те, що видатний педагог Г. Ващенко був великим українським державником-патріотом. Він свою педагогічну думку спрямував на процес українського державотворення. Товариство наголошувало, що пропагуючи ідеї Г. Ващенко, воно іде в авангарді тієї педагогічної думки, яка потрібна Україні, аби вона зростала в міцну європейську державу. На 3-ому конгресі неодноразово акцентувалось, що державницькі концепції освіти й виховання Г. Ващенко повинна належно підтримувати і держава. Оскільки на державному рівні достатня увага розв’язанню цієї проблеми не приділялась, одним із пріоритетних завдань своєї діяльності Товариство визначило повернення спадщини Г. Ващенко в Україну та її популяризацію серед освітан та широких кіл громадськості.

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ПЕДАГОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО ІМЕНІ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА: 15 РОКІВ ДІЯЛЬНОСТІ НА НИВІ ОСВІТИ

2001 рік для Педагогічного Товариства розпочався з організації науково-практичної конференції “Національна ідея в українському вихованні”, а 26 квітня 2001 року у Києві пройшла наукова конференція “Державна мова у новій системі освіти та виховання у навчальних закладах України”. Організаторами цієї конференції виступили Товариство “Просвіта” і Всеукраїнське Педагогічне Товариство ім. Г. Ващенко.

У 2003 році Товариство разом із громадськістю відзначало 125-річчя від дня народження Григорія Ващенко як вченого-педагога й Українця з великої літери, в творах якого відображена цілісна система поглядів на освіту та виховання молоді [9]. У цей рік було організовано чимало педагогічних семінарів, читань, конференцій, дискусій. Міністерство освіти України видало розпорядження про відзначення 125-ліття Г. Ващенко у ВНЗ, яким було рекомендовано проведення семінарів, конференцій, презентацій друкованих видань тощо. Один із таких семінарів відбувся в Інституті фізичної культури, де з доповіддю виступив А. Погрібний і презентував книгу “Роздуми про наболіле”. Була також видана його праця “Видатний національний педагог Григорій Ващенко” [11].

У квітні цього ж року у Києві пройшла Міжнародна науково-практична конференція “Григорій Ващенко і його роль у розвитку національних засад освіти та виховання в Україні”. Від Львівського осередку Товариства її учасниками були та виступили з доповідями: Омелян Вишневський, Оксана Гентош, Андрій Окопний, Марія Чумарна і Наталія Ярема [15]. Тоді ж розпочався 4-й Конгрес цього Товариства, на якому про його діяльність звітував А. Погрібний (як його голова) та голови обласних організацій. Львівське Товариство було названо серед кращих і відзначено “медаллю Григорія Ващенко”.

У 2005 році Товариство налічувало вже 343 члени. У травні цього року відзначалося 10 років його заснування у Львові, вийшов у світ збірник матеріалів до ювілею “10 років школи громадянства” і відбулась науково-практична конференція “Громадські ініціативи у системі сучасної освіти” [1].

У грудні 2006 року відбувся п'ятий Конгрес Всеукраїнського Педагогічного Товариства ім. Г. Ващенко. 23 квітня 2008 року Товариством у Київському міському будинку учителя була організована міська конференція, присвячена 130-й річниці від дня народження видатного українського педагога. Ювілейну дату широко відзначала вся педагогічна громадськість міста.

Таке зібрання дало можливість ще раз повернутися до духовних витоків педагогічної спадщини великого педагога, визначити пріоритетні напрями розвитку сучасної педагогічної науки і практики. До 130-річчя від дня народження професора Григорія Ващенко відбувся також педагогічний конгрес на тему: “Духовно-моральна парадигма творчості Григорія Ващенко”. Організаторами заходу виступили Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, Інститут вищої освіти АПН України, Національний педагогічний університет імені М. Драгоманова, Полтавський обласний інститут післядипломної освіти імені М.В. Остроградського, Всеукраїнське Педагогічне Товариство імені Григорія Ващенко. Проводився конгрес на базі Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, де і було відкрито кімнату-музей Г. Ващенко. Тематична структура експозиції музею розроблена за такими основними розділами:

1. “Автобіографія”; 2. “Полтавський період”; 3. “Мюнхенський період”; 4. “Етапи життя та основні праці”; 5. “Заповіді і сучасність”.

Експерсії у кімнаті-музеї Г. Ващенко проводяться для ознайомлення студентів, учнів та вчителів регіону та країни з педагогічною творчістю вченого, розвитком вітчизняної освіти. Фонди музею використовуються під час організації науково-дослідницької діяльності викладачів і студентів університету, роботи творчої наукової групи, в процесі вивчення спеціального навчального курсу “Музейно-педагогічна діяльність як засіб виховання”.

Ім'я відомого українського педагога Григорія Ващенко повернулось в Україну із його творами, які були видані при безпосередній участі Педагогічного Товариства імені Григорія Ващенко. Хронологія виходу у світ цих творів є такою:

- 1994 р. – “Виховний ідеал”, як перший том зібрання творів Г. Ващенко (м. Київ);

- 1997 р. (листопад) – другий том праць вченого-педагога “Загальні методи навчання”;

- 1997 р. – “Вибрані педагогічні твори”, куди увійшло вісім праць педагога, серед яких і “Проект системи освіти в самостійній Україні” (ініціатор видання Львівська обласна організація Всеукраїнського педагогічного товариства ім. Григорія Ващенко);

- 1999 р. – третій том праць Г. Ващенко – його ґрунтовна філософсько-психологічна праця “Виховання волі і характеру”;

**ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ПЕДАГОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО
ІМЕНІ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА: 15 РОКІВ ДІЯЛЬНОСТІ НА НИВІ ОСВІТИ**

- 2000 р. – четвертий том “Праці з педагогіки та психології”;

- 2001 р. – у видавництві “Українські технології” побачила світ окремим виданням праця Г. Ващенко “Тіловиховання, як засіб виховання волі і характеру”;

- 2003 р. – п’ятий том “Хвороби в галузі національної пам’яті”;

- 2006 р. (грудень) – шостий том “Спогади. Статті”.

Педагогічне Товариство ім. Г. Ващенко виконує широке коло завдань: вивчає творчість Г. Ващенко та заохочує до знання інших, поширює і пропагує його педагогічні ідеї та твори, організовує семінари, конференції, круглі столи, наповнює національним змістом навчально-виховну роботу з молоддю.

Оксана Гентош, багатолітній керівник Львівського осередку Педагогічного Товариства констатує: “Минулий час можна назвати часом нереалізованих можливостей, однак, він був для Педагогічного Товариства ім. Г. Ващенко школою громадянства. Досвід десятилітньої громадської праці з відстані часу увиразнив проблеми, труднощі, перешкоди. Перешкоди часто створювалися штучно, а через відсутність інформації доводилось витрачати багато часу і зусиль. Вражала нещирість посадовців, нерідко імітація ними бурхливої діяльності, за якою були мізерні результати” [1].

Висновки. Отже, своє найважливіше завдання сьогодні Товариство вбачає у тому, щоб донести до вчителя потрібну йому книгу, допомогти розширювати горизонти знань, змінитись самому і змінювати світ навколо себе. Працює на громадських засадах, не очікуючи ані визнання, ані нагород. Звичайно, що інтелектуальний потенціал Товариства міг би використовуватись раціональніше, однак, існують проблеми. Корисні ініціативи людей часто не можуть бути реалізованими через нестачу коштів, відсутність підтримки влади. Однак життя не стоїть на місці, і так чи інакше, нове знайде свою дорогу. І те, що ім’я Григорія Ващенко повернулося на Батьківщину, що його праці сьогодні може прочитати і використати вчитель – найкращий цьому доказ. Та найважливіше – злам у свідомості багатьох педагогів, які впізнали Г. Ващенко як українського педагога-патріота, науковця, практика освіти і виховання молодого покоління.

1. 10 років школи громадянства: Збірник матеріалів до 10-ліття Педагогічного тов-ва ім. Г. Ващенко / Всеукраїнське педагогічне товариство ім. Григорія Ващенко. Львівська обласна організація

/ Оксана Гентош (упоряд.). – Л.: Кольоровенебо, 2005. – 128 с.: іл.

2. Ващенко Г. Вибрані педагогічні твори / Г. Ващенко. – Дрогобич: Відродження, 1997. – 214 с.

3. Вишневецький О. Концепція демократизації українського виховання // Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. – К.: Школяр, 1997. – С. 78 – 121.

4. Вишневецький О. Сучасне українське виховання: пед. нариси / О. Вишневецький – Л., 1996. – С. 27 – 37.

5. Вишневецький Омелян. На шляху реформ: Актуальні питання сучасної укр. освіти та змісту виховання: Вибрані науково-публіцист. праці / Всеукраїнське педагогічне товариство ім. Григорія Ващенко. Львівська обласна організація – Дрогобич: Коло, 2005. – 175 с.

6. Всеукраїнське педагогічне товариство імені Григорія Ващенко // Освіта: Спецвип. – 1995. – № 47.

7. Гентош О. Григорій Ващенко (1878 – 1967): повернення в Україну / О. Гентош // Пед. думка. – 2003. – № 3. – С. 85 – 90.

8. Коваль О. Християнські принципи вченого і патріота. Про Г. Ващенко та його педагогічні ідеї // Освіта. – 1995. – 22 листопада. – С. 6.

9. Козак С. Вшанували пам’ять видатного педагога [Г. Ващенко] / С. Козак // Літ. Україна. – 2003. – 4 берез. (№ 31/32). – С. 10.

10. Погрібний А. До 125-річчя від дня народження Г. Ващенко // А. Погрібний // Українознавство. – 2003. – № 2/3. – С. 118 – 131.

11. Погрібний А. Педагогічні концепції видатного вченого-державника / А. Погрібний // Освіт. дайджест. Акцент-панорама. – 2003. – № 2. – С. 5 – 10.

12. Погрібний А. Спрямованість у майбутнє / А. Погрібний // Освіта України. – 2002. – 29 берез. (№26). – С. 4.

13. Погрібний Анатолій, Алексюк Анатолій, Вишневецький Омелян, Майборода Василь, Кононенко Петро. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: Педагогічні концепції / Всеукраїнське педагогічне товариство ім. Григорія Ващенко; Інститут українознавства Національного ун-ту ім. Тараса Шевченка. – К.: Школяр, 1997. – 151 с.

14. Привітання Міністерства освіти України учасникам Установчого Конгресу Всеукраїнського Педагогічного Товариства ім. Г. Ващенко // Освіта. – 1995. – 22 листоп. – С. 1.

15. Рекомендації Міжнародної науково-практичної конференції “Григорій Ващенко і його роль у розвитку національних засад освіти та виховання в Україні: до 125-річчя від дня народження видатного педагога і психолога” // Освіта. – 2003. – 16 – 23 квіт. (№ 18). – С. 1.

16. Ухвала Другого Конгресу Всеукраїнського педагогічного Товариства ім. Григорія Ващенко // Освіта. – 1998. – 4 – 11 лютого. – С. 1 – 2.

Стаття надійшла до редакції 11.11.2010